อมธ.

เข้าสู่ พ.ศ. ๒๕๑๖ ธรรมศาสตร์กลายเป็นแบบจำลองของอุดมคติทางการเมืองระดับชาติ กล่าวคือ มีอิทการบดีมาจากการทั่งเสียง สโมสรนักศึกษาได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น “องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อมธ.)” และกำหนดให้มี “สภานักศึกษา” เป็นครั้งแรก โดยทั้ง อมธ. และสภานักศึกษามาจากการเลือกตั้งทางตรง พรรคการเมืองของนักศึกษาพรรคแรก ชื่อพรรคพลังธรรม ซึ่งเป็นการรวมตัวของกลุ่มอิสระ ชนะการเลือกตั้งเป็นฝ่ายบริหาร อมธ. ชุดแรก

กลุ่มกิจกรรมอิสระ

ในธรรมศาสตร์ราว พ.ศ. ๒๕๑๓ ผู้ที่สนใจปัญหาบ้านเมืองก็เริ่มรวมเป็นกลุ่มอิสระกลุ่มเล็กๆ นักศึกษากลุ่มหนึ่งซึ่งส่วนใหญ่มาจากคณะรัฐศาสตร์ได้อาศัยสนามหญ้าหน้าโดมเป็นที่พบปะพูดคุยกัน อันเป็นที่มาของชื่อกลุ่มที่ว่า “สภาหน้าโดม” ต่อมาที่คณะเศรษฐศาสตร์ก็มีกลุ่ม “เศรษฐธรรม” ที่คณะนิติศาสตร์มีกลุ่ม “นิติศึกษา” นักศึกษาหญิงตั้ง “กลุ่มผู้หญิง” และในช่วงเวลาเดียวกัน ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.) ก็ถือกำเนิดขึ้น ซึ่งนักศึกษาธรรมศาสตร์มีส่วนสำคัญในการผลักดันกิจกรรมหลักของกลุ่มนักศึกษาเหล่านี้คือ จับกลุ่มอ่านหนังสือ ถกเถียงสนทนากันถึงปัญหาสังคมการเมืองรอบตัว จัดเสวนา พิมพ์หนังสือ โดยมีการเชื่อมต่อทางความคิดกับปัญญาชนทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยผ่านนิตยสารหรือวารสารหัวก้าวหน้า เช่น สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ชาวบ้าน วิทยาสาร ชัยพฤกษ์ วรรณกรรมเพื่อชีวิต ในรั้วมหาวิทยาลัยนักศึกษาก็จัดทำหนังสือรายสะดวกจำหน่ายกันเองเรียกกันว่า “หนังสือเล่มละบาท” หลายเล่มเริ่มมีเนื้อหาโจมตีรัฐบาลอย่างเปิดเผย บางเล่มถึงขั้นกลายเป็นชนวนให้รัฐบาลหทารไม่พอใจ

กระแสตื่นตัวในหมู่คนหนุ่มสาว

การเมืองดูท่าจะเป็นประชาธิปไตยขึ้นบ้างเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญใน พ.ศ. ๒๕๑๑ และมีการเลือกตั้งในปีถัดมา แต่แล้วจอมพลถนอมกลับปฏิวัติตัวเองอีกใน พ.ศ. ๒๕๑๔ ยกเลิกรัฐธรรมนูญที่เพิ่งประกาศใช้ หันกลับไปปกครองด้วยอำนาจเผด็จการอีกครั้ง สร้างความผิดหวังให้แก่นักศึกษาประชาชนโดยทั่วไป ท่ามกลางบรรยากาศเช่นนี้ คนหนุ่มสาวจำนวนหนึ่งค่อยๆ ตื่นตัวขึ้นอย่างช้าๆ พวกเขาเริ่มตั้งคำถามและแสวงหาถึงความหมายของการศึกษาและการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ทั้งต่อตนเองและคนส่วนใหญ่ของสังคม พวกเขาเริ่มตั้งคำถามกับระบอบการเมืองเริ่มไม่พอใจปัญหาและช่องว่างทางสังคมอันเกิดจากการพัฒนา รวมทั้งเริ่มระแวงสงสัยต่ออิทธิพลของชาติมหาอำนาจต่อประเทศไทย นักศึกษาแต่ละมหาวิทยาลัยเริ่มตั้งกลุ่มอิสระของตนเอง และรู้จักมักคุ้นผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันจนก่อตัวเป็นเครือข่ายหลวมๆ ของนักกิจกรรมต่างสถาบัน

ถึงกลางทศวรรษ ๒๕๑๐ กระแสตื่นตัวในหมู่คนหนุ่มสาวได้ก่อตัวขึ้นอย่างเด่นชัด ทั้งในธรรมศาสตร์และมหาวิทยาลัยอื่นๆ พวกเขาได้ข้อสรุปว่า หากการเมืองยังไม่เป็นประชาธิปไตย สังคมไทยย่อมจะมีแต่ความเดือดร้อนและความอยุติธรรม จึงนำมาซึ่งการเรียกร้องให้รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญในเร็ววัน

ฉันจึงมาหาความหมาย

ต้นศตวรรษ ๒๕๑๐ นักศึกษาเริ่มตั้งคำถามทั้งต่อตัวเองและสังคม พวกเขาตื่นตัวขึ้นเป็นหน่ออ่อนของพลังคนหนุ่มสาว นักศึกษาธรรมศาสตร์ที่สนใจปัญหาบ้านเมืองตั้งกลุ่มอิสระของตนเอง เครือข่ายของนักกิจกรรมก่อตัวกระทั่งเกิดศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๖ ธรรมศาสตร์มีองค์การและสภานักศึกษาที่มาจากการเลือกตั้ง ขณะเดียวกันกระแสเรียกร้องประชาธิปไตยก็ปรากฏชัดขึ้นตามลำดับ